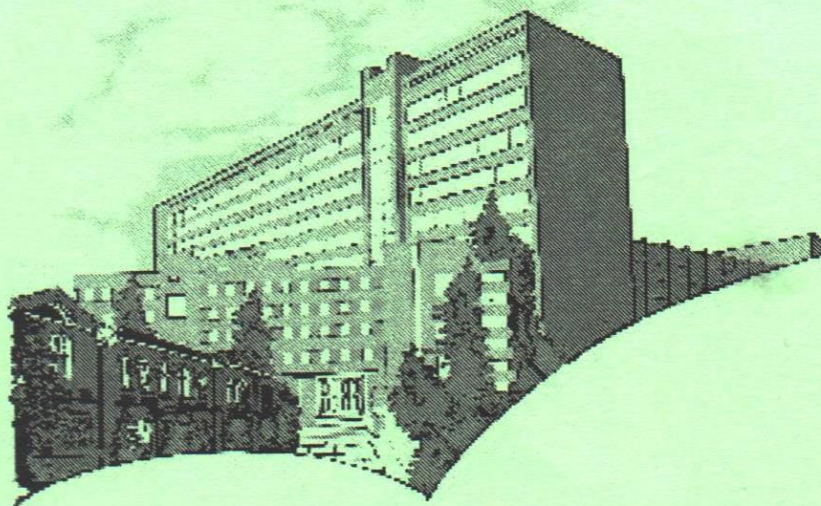

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Факультет дошкільної та початкової освіти
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти**

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
*до атестації здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр»
зі спеціальності 013 Початкова освіта
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка*

Денна, заочна форма навчання

Херсон - 2018

Методичні матеріали до атестації здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 013 Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка денної та заочної форми навчання / За заг. ред. Петухової Л.Є., Льїної Н.В., Гриценко І.В. – Херсон, ТОВ «Борисфен-про». – 119 стр.

За загальною редакцією д.п.н., професора Петухової Л.Є., к.п.н. Льїної Н.В., к.п.н. Гриценко І.В.

Укладачі: Б.М. Андрієвський, Н.М. Борисенко, І.В. Валуєва, Н.А. Воропай, Т.М. Голінська, І.В. Гриценко, В.В. Денисенко, Л.С. Петухова, Н.В. Кабельникова, О.В. Казаннікова, В.В. Ляпіна, І.А. Нагрибельна, Л.М. Покорна, О.В. Саган, Н.І. Сидоренко.

Рецензенти:

Полякова Г.М. - кандидат педагогічних наук, доцент, керівник навчально-методичного відділу ХДУ

Голобородько Є.П. – Член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та психології Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради.

Розглянуто на засіданні науково-методичної ради факультету дошкільної та початкової освіти

Протокол № 2-а від 20 грудня 2017р.

Схвалено науково-методичною радою ХДУ

Протокол № 3 від 21 лютого 2018 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою ХДУ

Протокол № 9 від 26 лютого 2018 р.

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Пояснювальні записки та зразки орієнтовних відповідей.....	12
І блок-модуль «Педагогіка і психологія вищої школи».....	12
Педагогіка вищої школи (д.п.н., проф. Б.М. Андрієвський)	12
Психологія вищої школи (к.псих.н., доц. О.В. Казаннікова)	12
Актуальні проблеми сучасної початкової школи (к.п.н., доц. І.В. Гриценко).....	18
II блок-модуль «Методики викладання педагогіки у ЗВО»	25
Методика викладання дидактики у ЗВО (к.п.н, доц. Гриценко І.В)	25
Методика викладання теорії виховання у ЗВО (к.п.н., доц. Денисенко В.В).....	30
III блок-модуль «Методики навчання дисциплін початкової школи у ЗВО»	41
Методика викладання галузі «Мова і література» у ЗВО (д.п.н., доц. І.А. Нагрибельна)	41
Методика викладання галузі «Математика» в початковій школі у ЗВО (к.п.н., доц. В.В. Ляпіна).....	47
Методика викладання галузей «Природознавство», «Суспільствознавство» в початковій школі у ЗВО (к.п.н., доц. Н.М. Борисенко).....	52
Методика викладання галузей «Технології», «Мистецтво» у ЗВО (к.п.н., доц. Т.М. Голінська).....	58
Методика викладання галузі «Мистецтво» у ЗВО	63
(к.п.н., доц. Т.М. Голінська)	63
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ.....	68
Спеціалізація: Англійська мова Англійська мова з методикою навчання (к.ф.н., доц. Л.М. Покорна, к.ф.н., доц. І.В. Валуєва)	68
Спеціалізація: Логопедія Логопедія з історією логопедії (к.п.н., доц. Н.В. Кабельникова)	75
Спеціалізація: Дитяча психологія Дитяча практична психологія (к.психол.н., доц. О.В. Казаннікова)	81
Спеціалізація: Основи інформатики Основи інформатики з методикою навчання в початкових класах (к.п.н., доц. О.В. Саган)	86

який матеріал доцільно опрацювати із застосуванням методів проблемного навчання, а який - пояснення учителя; які знання засвоюються переважно через безпосереднє слухання та спостереження, а які - за підручником, у процесі самостійного вправляння учнів.

При викладанні теми необхідно звернути увагу студентів на необхідність здійснення аналізу навчального матеріалу, який вивчатиметься. Це допоможе виявити, що саме буде об'єктом засвоєння - нові уявлення, поняття або ж ознаки та властивості, які розширюють і поглиблюють вже сформовані знання, окреме вміння чи навичка або ж комплексний спосіб дії. Чітке визначення виду знань і мети їх засвоєння націлює на порівняльну оцінку можливостей відомих методів і прийомів навчання. Доречно наводити приклади з власного досвіду, набутого у процесі педагогічної практики.

Окремі дослідники проблеми методів навчання (Ю.Бабанський, А.Алексюк, В.Паламарчук) прийшли до висновку про те, що метод навчання у кожному конкретному випадку не вибирається (готових моделей немає), а конструюється учителем. В.Бондар стверджує, що в будь-якому акті навчальної діяльності поєднується кілька методів.

Таким чином, розв'язуючи проблему вибору і поєднання методів у системі уроків і на окремому уроці, викладач має створювати оптимальні умови для активності студентів на всіх етапах опрацювання навчального матеріалу: сприймання, осмислення, усвідомлення, закріплення, застосування та узагальнення. У виборі і поєднанні методів навчання враховуються головна мета вивчення матеріалу, рівень підготовленості студентів, наявність навчального обладнання.

Методика викладання теорії виховання у ЗВО

к.п.н., доц. Денисенко В.В.

Пояснювальна записка до курсу

У сучасних умовах реформування підготовки системи освіти України набула актуальності проблема професійної підготовки викладачів закладів вищої освіти. Її розв'язання полягає у відродженні українським суспільством національної ідеї, відкритості зарубіжному досвіду, утіленні перспективних технологій розвитку, навчання, викладання у ЗВО. У цьому

процесі особливої актуальності та визначального значення набувають методи та технології викладання педагогічних дисциплін, зокрема дисципліни «Методика викладання теорії виховання у ЗВО».

Мета навчальної дисципліни: оволодіння студентами ґрунтовними знаннями теорії виховання вищої школи, професійними особливостями викладання дисциплін педагогічного спрямування та управління освітнім процесом у закладах вищої освіти III-IV рівнів акредитації.

Фахівець ступеня вищої освіти «магістр» за термін навчання здобуває спеціальні знання та уміння, призначені для виконання відповідних педагогічних функцій, пов'язаних з викладацькою діяльністю за спеціальністю 013 Початкова освіта.

Завдання дисципліни:

методичні: організація та проведення навчально-виховної роботи з педагогічного циклу дисциплін, а саме курсу «Теорія виховання» зі студентами ліцеїв, коледжів, вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації; формування вміння організації змістовної самостійної діяльності студентів; вивчення психолого-педагогічної, методичної літератури та вдосконалення на її основі власного досвіду (професійного рівня) тощо; аналіз передового педагогічного досвіду початкової освіти і творче впровадження його у свою роботу;

пізнавальні: вивчення вікових та індивідуальних особливостей молоді і врахування їх в організації роботи; сприяння розвитку природжених задатків: рухових, лінгвістичних тощо;

практичні: розробка наочних, дидактичних посібників та інших видів методичного забезпечення для різних аспектів роботи; узагальнення власного педагогічного досвіду та прогнозування щодо його застосування, корекції, поширення.

Очікувані результати навчання: студент має знати зміст та завдання методики викладання теорії виховання у ЗВО; структуру освітнього процесу та вимоги до його організації; мету, зміст, методи, форми організації навчальної діяльності студентів, критерії оцінювання результатів; типи та структуру лекційних і семінарських занять; закономірності та принципи навчання; педагогічні погляди вчених-педагогів минулого в Україні та за кордоном. Студент має **уміти** застосовувати базові

знання з теорії виховання у навчально-виховній діяльності; вивчати передовий педагогічний досвід; досліджувати і впроваджувати інноваційні та інформаційно-комунікаційні технології.

Список використаних джерел

Основна література:

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.П. Волкова. - К.: Видавничий центр; Академія", 2001. - 576 с.
2. Гриценко І.В., Денисенко В.В. Методика викладання педагогіки у ВНЗ. – Херсон; ХНТУ, 2017. -126с.
3. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навч. посібник /Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. - 2-е вид., випр. та доп. - Харків: «ОБС», 2002.- 400с.
4. Омеляненко В.Л. Теорія і методика виховання: Навч. посібник / В.Л. Омеляненко, А.І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2008. – 415 с.
5. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. - 2-е вид., випр. і доп. - Вінниця: Книга - Вега", 2003. - 416с.

Додаткова література:

1. Бондарчук Е.И. Основы психологии и педагогики: Курс лекций. - 2-е изд., перераб. и доп. / Е.И. Бондарчук, Л.И. Бондарчук. - К.: МАУП, 2001. - 168 с.: ил.
2. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула. - К.: Академвидав, 2003. - 528 с.

Інтернет-ресурси:

1. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України: www.mon.gov.ua.<http://www.mon.gov.ua/gr/pr/matemat.doc>.
2. Сайт «Освітня мережа України» – www.ednu.kiev.ua.
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua.
4. Всеукраїнський портал «Початкове навчання»: www.nachalka.com.ua.

План-схема побудови відповіді

1. Чітке визначення сутності поняття, явища чи процесу, що розглядається.
2. Аналіз основних характеристик поняття, явища.
3. Розкриття змісту педагогічного завдання, що пов'язане з поняттям.
4. Стислий підсумок (резюме).

Зразок орієнтованої відповіді

Питання: *Напрями виховання у закладі вищої освіти.*

Виховання — цілеспрямований процес, де кожна конкретна мета зумовлює відповідний зміст і методи. Напрямок виховання визначається єдністю мети та змісту. У педагогічній науці розрізняють моральне, естетичне, національно-патріотичне громадянсько-правове, фізичне, трудове, професійне виховання в їх нерозривному зв'язку, взаємозумовленості та взаємозалежності. Процес виховання як в цілому, так і в межах певного напрямку може бути реалізований на різних рівнях: на рівні соціуму, соціальних інститутів, окремих соціальних груп, міжособистісному та внутрішньоособистісному у формі самовиховання. Сучасний період розвитку суспільства в нашій незалежній державі відкриває широкі можливості для оновлення змісту освіти, що дає змогу формувати духовно багате покоління людей. Це обумовлює новий підхід до виховання студентської молоді. Виникла соціальна потреба у формуванні творчої особистості майбутнього спеціаліста, який би зміг вирішувати як щоденні, так і масштабні завдання, що забезпечують не просто виживання, а розвиток нації. Реалізація зазначених завдань здійснюється за напрямками виховання.

Система актуальних виховних завдань розкривається через конкретні характеристики основних напрямів виховання (за В.Л. Ортинським).

Національне виховання – історично зумовлена і створена в народі сукупність ідеалів, поглядів, переконань, традицій, звичаїв та інших форм соціальної поведінки, спрямованих на організацію життєдіяльності молодого покоління, у процесі якої засвоюють духовну і матеріальну культуру нації, формують національну свідомість і досягають духовної єдності поколінь.

Завдання національного виховання: формувати національну самосвідомість, любов до рідної землі, родини, свого народу, бажання працювати задля розквіту держави, готовності її захищати; виховувати повагу до Конституції, законодавства України, державної символіки, формування правової культури; забезпечувати єдність поколінь, виховувати повагу до батьків, рідного народу; формувати високу мовну культуру, оволодіння українською мовою; виховувати духовну культуру особистості та створювати умови для вільного формування її світоглядних позицій; утверджувати принципи загальнолюдської моралі: правди, справедливості, патріотизму, доброти, толерантності та ін.; культивувати найкращі риси української ментальності – працелюбність, індивідуальна свобода, глибокий зв'язок із природою, гостинність тощо.

Розумове виховання – цілеспрямоване й систематичне управління розвитком розуму і пізнавальних здібностей через пробудження зацікавлення та інтелектуальної діяльності, озброєння знаннями, методами їх набуття і використання на практиці, розвиток культури розумової праці. Розумове виховання орієнтоване на розвиток інтелектуальних здібностей людини, зацікавлення пізнанням навколишнього світу й себе.

Завдання розумового виховання: розвиток пізнавального інтересу, творчої активності, культури мислення, раціональної організації навчальної праці; формування культури навчальної й інтелектуальної праці; стимулювання інтересу до роботи з книгою й новими інформаційними технологіями; засвоєння системи знань (фактів, понять, термінів, законів, закономірностей, правил, алгоритмів діяльності тощо); формування потреби в постійному розвитку й саморозвитку; вироблення вміння самостійно здобувати знання; готовність до застосування знань і вмінь у практичній педагогічній діяльності. Завдання розумового виховання розв'язують засобами навчання й виховання, спеціальними психологічними тренінгами і вправами, бесідами про вчених, державних діячів різних країн, вікторинами й олімпіадами, залученням до процесу творчого пошуку, дослідження й експерименту.

Моральне виховання – виховна діяльність ЗВО, спрямована на формування у студентів стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі

ідеалів, норм і принципів моралі, участі у практичній діяльності.

Завдання морального виховання: формування у вихованців розуміння норм загальнолюдської та народної моралі; розвиток моральних почуттів: порядності, тактовності, чесності, доброти, милосердя тощо; виховання почуття власної гідності: честі, свободи, рівності, самодисципліни, працелюбності; накопичення морального досвіду й знань про правила суспільної поведінки (у родині, на вулиці, у школі та інших громадських місцях); формування культури статевих і сімейних відносин.

Естетичне виховання – цілеспрямоване формування естетичних смаків та ідеалів особистості, розвиток її здібностей естетичного сприймання явищ дійсності і предметів мистецтва, а також до самостійної творчості в галузі мистецтва.

Завдання естетичного виховання: формування системи знань про світову культуру й мистецтво; розвиток естетичних потреб і почуттів; оволодіння основами народного мистецтва, усної народної творчості, музики, побуту тощо; готовність будувати власне життя за законами краси.

Фізичне виховання – цілеспрямоване й систематичне управління формуванням фізичного і психічного здоров'я особистості.

Завдання фізичного виховання: формування позитивного ставлення до здорового способу життя; виховання відповідального ставлення до зміцнення свого здоров'я; формування навичок дотримуватися санітарно-гігієнічних норм, режиму дня та харчування; фізичне, духовне і психічне загартування.

Трудове виховання – цілеспрямований процес формування творчої, працелюбної особистості, цивілізованого господаря своєї Батьківщини і під впливом соціального середовища, і в процесі трудового навчання, спрямованого на вироблення відповідних навичок та вмінь професійної педагогічної майстерності, гордості за свою професію.

Завдання трудового виховання: вироблення свідомого ставлення до праці як вищої цінності людини й суспільства; розвиток потреби у творчій праці; виховання діловитості, підприємливості; формування готовності до праці в умовах ринкової економіки.

Екологічне виховання – педагогічна діяльність,

спрямована на формування у студентів екологічної культури. Завдання екологічного виховання: формувати в особистості розуміння залежності людини від природи, необхідності жити в гармонії з нею; формувати підвалини глобального екологічного мислення; виховувати почуття відповідальності за природу як національне багатство, основу життя на Землі; формувати активну позицію щодо впровадження норм екологічної культури.

Професійне виховання — це діяльність, спрямована на формування у студентів професійної самосвідомості, ерудиції та компетенції; здатності ставити завдання у педагогічній сфері професійної діяльності та творчо їх вирішувати. Навчально-виховний процес у навчальному закладі є основною ланкою професійного становлення студента. Тому принципово важливо поєднувати теорію та практику, з найбільшою ефективністю передавати студентам необхідний обсяг знань і вмінь, навчати їх систематично працювати над собою, уміло користуватися набутими знаннями.

Виховання студента як педагога орієнтовано на розвиток: глибокої зацікавленості, любові до обраної професії, професійної самосвідомості, ерудованості та компетентності; усвідомлення професійного інтересу й відповідальності; — здатності ставити творчі завдання та ефективно їх вирішувати у вибраній сфері професійної діяльності; готовності приймати нестандартні рішення.

Важливою в цьому процесі є особистість викладача, передусім дисциплін фахового спрямування.

Методика викладання історії педагогіки у ЗВО

к.п.н., доц. Н.А.Воропай

Пояснювальна записка до курсу

Навчальна дисципліна спрямована на формування у студентів адекватного розуміння процесу педагогічної діяльності, навчання та виховання не як одностороннього, безпосереднього впливу викладача на особистість, а як педагогічної взаємодії суб'єктів спільної діяльності. Основні теоретичні положення, ідеї курсу розглядаються через призму психологічних механізмів, закономірностей, законів природного розвитку людини, її пізнавальної діяльності, становлення особистісних рис, що є умовою творчого пошуку

викладачем шляхів, методів, засобів організації педагогічної взаємодії зі студентами, здійснення опосередкованого впливу на особистість у цьому процесі; сприяють кращому подальшому оволодінню методикою психолого-педагогічної діяльності у закладах вищої освіти.

Мета навчальної дисципліни: оволодіння студентами ґрунтовними знаннями методики викладання історії педагогіки у вищій школі, професійними особливостями викладання дисциплін педагогічного спрямування та управління навчально-виховним процесом у освітніх закладах III-IV рівнів акредитації.

Завдання дисципліни:

методичні: знати способи організації та проведення навчально-виховної роботи з курсу «Історія педагогіки» зі студентами ліцеїв, коледжів, закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації; формування вміння організації змістовної самостійної діяльності студентів;

пізнавальні: вивчення вікових та індивідуальних особливостей молоді і врахування їх в організації роботи; ознайомлення студентів з основами компетентнісного підходу до підготовки вчителя початкової школи;

практичні: виготовлення наочних, дидактичних посібників та інших видів методичного забезпечення для різних аспектів роботи; аналіз передового педагогічного досвіду початкової освіти і творче впровадження його у свою роботу; формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів; узагальнення власного педагогічного досвіду та прогнозування щодо його застосування, корекції, поширення; вивчення психолого-педагогічної, методичної літератури та вдосконалення на її основі власного досвіду (професійного рівня) тощо; ознайомлення з особливостями проектної діяльності майбутнього викладача та використанням інформаційно-комунікаційного забезпечення.

Очікувані результати навчання:

У процесі вивчення курсу «Методика викладання історії педагогіки у ЗВО» студенти здобувають *знання* про: основні поняття методики викладання історії педагогіки у ЗВО; структуру освітнього процесу та вимоги до його організації; мету, зміст, методи, форми організації навчальної діяльності студентів, критерії оцінювання результатів; типи та структуру

- 2.19. Специфіка виконання реферативних, контрольних, курсових робіт, випускних робіт з дидактики.
- 2.20. Використання сучасних педагогічних технологій на лекційних та семінарських заняттях.
- Методика викладання теорії виховання у ВНЗ – 2.21-2.40**
- 2.21. Структура курсу «Теорія виховання» (аналіз робочої програми).
- 2.22. Взаємозв'язок дисциплін педагогічного циклу. Роль та місце курсу «Теорія виховання» в програмі МОН України «Педагогіка».
- 2.23. Сучасні тенденції розвитку теорії виховання.
- 2.24. Сутність процесу виховання у закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти (порівняльна характеристика).
- 2.25. Форми організації навчання студентів з курсу «Теорія виховання».
- 2.26. Основні види діяльності з курсу «Теорія виховання» на 1) лекційних, 2) семінарських заняттях; вимоги до їх проведення.
- 2.27. Етапи підготовки викладача до: лекційних, семінарських занять, консультацій з курсу «Теорія виховання».
- 2.28. Особливості розробки конспектів лекцій; презентаційного матеріалу. Підготовка тестових завдань з курсу «Теорія виховання».
- 2.29. Види самостійної діяльності студентів у процесі вивчення курсу «Теорія виховання» у ВНЗ.
- 2.30. Використання педагогічних та інформаційних технологій у процесі оволодіння курсом «Теорія виховання». Самоосвіта майбутніх учителів початкової школи
- 2.31. Специфіка проведення пропедевтичних, навчальних практик, що мають виховні завдання.
- 2.32. Види та форми контрольних заходів у процесі викладання курсу «Теорія виховання». Критерії оцінювання якості знань на семінарських заняттях.
- 2.33. Особливості виконання реферативних, графічних, контрольних, курсових робіт, випускних робіт з «Теорії виховання» у вищих навчальних закладах.
- 2.34. Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя у процесі оволодіння курсом «Теорія виховання»

- (гуманістична спрямованість, професійні знання, педагогічні здібності, педагогічна техніка).
- 2.35. Завдання, форми та методи основних напрямів виховання в сучасних умовах підготовки майбутнього вчителя початкової школи.
- 2.36. Сутність процесу виховання у закладах освіти.
- 2.37. Концептуальні основи курсу «Теорія виховання».
- 2.38. Загальні організаційно-методичні підходи до навчання «Теорії виховання».
- 2.39. Використання сучасних педагогічних технологій на лекційних, семінарських заняттях.
- 2.40. Українська виховна система в контексті світових культурних процесів.

Методика викладання історії педагогіки у ВНЗ – 2.41. – 2.60

- 2.41. Професійна підготовка як педагогічна проблема.
- 2.42. Поняття компетентності і компетенції. Класифікація компетентностей.
- 2.43. Компоненти організації діяльності студентів (мета і зміст підготовки).
- 2.44. Складові організації процесу професійної підготовки: навчально-пізнавальна діяльність; науково-дослідницька діяльність; навчально-практична діяльність.
- 2.45. Порівняльний аналіз традиційної та інноваційної форм навчання з курсу «Історія педагогіки».
- 2.46. Основи побудови змісту курсу «Історія педагогіки».
- 2.47. Прийоми і підходи до вивчення курсу «Історія педагогіки» - парадигмальний аспект.
- 2.48. Інформаційно-комунікаційне забезпечення курсу «Історія педагогіки». Реалізація груп вимог: загальних, специфічних, контролю якості та спеціальних.
- 2.49. Інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище при викладанні курсу «Історія педагогіки», його активні складові.
- 2.50. Структура інформаційно-комунікаційного забезпечення з курсу «Історія педагогіки».
- 2.51. Специфіка проведення лекційних занять з курсу «Історія педагогіки» (на прикладі однієї з тем).

Видавництво ТОВ «Борисфен-про» м. Херсон, вул. П. Орлика, 15
т/ф: (0552) 42-02-19, 26-29-73
e-mail: borisfen-pro@ukr.net
www.borisfen-pro.ks.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої
продукції ХС № 76 від 02 квітня 2012 року

Підписано до друку 2.04.2018 р. Формат 60x90/16. Папір офсетний
Ум. друк. арк. 7,5. Тираж 90 прим. Зам. № 3.